

Запропонований механізм таким чином є простим, адаптується до сфери і особливостей діяльності МСП і водночас максимально широко охоплює всі аспекти його функціонування.

Наукова новизна. У статті набули подальшого розвитку теоретико-методологічні засади формування механізму управління економічною безпекою МСП, що на відміну від існуючих враховує особливості діяльності МСП та передбачає можливість проведення експрес-аналізу економічної безпеки, дозволяючи таким чином підприємствам економити фінансові та людські ресурси у випадку, коли аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності не виявляє загроз економічній безпеці.

Перелік посилань

1. Васильєв, О. В. Формування системи управління економічною безпекою промислових підприємств [Текст] / Олексій Вікторович Васильєв, Вікторія Ігорівна Мейта // Економічний аналіз. 2013. – Том 14. – № 2. – С. 138-145.
2. Маслак О. І. Управління економічною безпекою підприємства на принципах забезпечення її раціонального рівня / О. І. Маслак, Н. Є. Гришко // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2013. - № 1. - С. 198-208. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2013_1_20.
3. Живко З. Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства / З. Б. Живко // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. - 2014. - Вип. 3. - С. 37-42. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiuc_2014_3_11.
4. Каламбет С. В., Воропай В. А. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств залізничної галузі // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – №. 2. – С. 106-113.
5. Чубукова О. Ю. Адаптація системи управління економічної безпеки підприємства / О. Ю. Чубукова, О. В. Ольшанська // Ефективна економіка [Електронний ресурс] : електр. наук. фах. вид. / Дніпропетр. держ. агр.-екон. ун-т. – Електрон. текст. дані. – Дніпропетровськ, 2015. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3765>.
6. Колешня Я.А. Особенности оценки экономической безопасности малых и средних предприятий / Я.А. Колешня // Фундаментальные и прикладные науки сегодня: Материалы VIII международной НПК, том 2, 10-11 мая 2016 г. – North Charleston, USA, 2016. – с. 123-125
7. Показники структурної статистики по суб'єктам господарювання з розподілом за їх розмірами [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2012/fin/osp/osp_u/osp_u.htm.
8. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/rozdil-xiv--spetsialni-podat/edynyi-podatok/>
9. Колешня Я.О. М-Тест як державна підтримка економічної безпеки малого та середнього підприємництва / Я.О.Колешня // «Економічна безпека держави і науково-технологічні аспекти її забезпечення»: Матеріали VIII Міжнародного науково-практичного семінару ім. проф. І.В.Недіна. – 2016
10. Ляпін Д.В. Впровадження М-тесту в Україні. Приклади застосування [Електронний ресурс]: Семінар із впровадження змін до Постанови КМУ від 11 березня 2004 р. № 308., 15 липня 2016 р. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: khoda.gov.ua/wp-content/uploads/2016/07/2.ppt. – Назва з екрана

Стаття надійшла: 10.10.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горювий Д.А.

УДК 330.322

JEL Classification: M21

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ З ПОЗИЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Кудрявцев В. М., к.е.н., доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. Предметом роботи є наукові підходи щодо розвитку малих підприємств з позицій забезпечення інвестиційної безпеки. Метою роботи є розгляд пріоритетних напрямків розвитку малих підприємств з позицій забезпечення інвестиційної безпеки. Для досягнення поставленої мети у роботі були використані такі загальнонаукові і спеціальні методи і прийоми дослідження: теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу – для дослідження теоретичних засад та інструментарію розвитку малих підприємств; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення і формулювання висновків. В роботі розглянуто пріоритетні напрямки розвитку малих підприємств з позицій забезпечення інвестиційної

безпеки. Відмічено негативні тенденції зменшення числа малих підприємств в реальному секторі економіки і зростання чисельності малих підприємств торгівлі і громадського харчування, а в зв'язку з цим, виявлено найважливіші причини, що стримують розвиток малого підприємництва. Визначено їх основні форми фінансування і підтримки: лізинг, толінг, форфейтинг як перспективні форми їх інвестування. Сформульовано конкретні пріоритетні напрямки інвестування малих підприємств, які повинен здійснюватися з урахуванням регіональних особливостей, до яких перш за все слід віднести розвиток перспективних форм фінансування і підтримки сфери малих підприємств для забезпечення їх інвестиційної безпеки.

Ключові слова: напрями, розвиток, малі підприємства, інвестиційна безпека.

MAIN AREAS OF SMALL ENTERPRISES FROM THE PERSPECTIVE OF INVESTMENT SECURITY SOFTWARE

Vyacheslav Kudryavtsev, PhD in Economics, Associate Professor
Kharkiv National Automobile and Highway University

Summary. The subject of the work is scientific approaches to the development of small businesses from the standpoint of providing investment security. The aim of article is to review the priorities of development of small businesses from the standpoint of providing investment security. To achieve this goal in the following used general scientific and special methods and techniques of research, theoretical synthesis, analysis and synthesis to study theoretical principles and tools for the development of small enterprises; abstract logical for theoretical generalizations and drawing conclusions. In this work the priorities of small businesses from the standpoint of providing investment security. Negative trends marked decrease in the number of small businesses in the real economy and increase the number of small businesses and the catering trade, and in this regard revealed major reasons hampering the development of small business. There are defined their main form of funding and support, leasing, tolling, forfeiting as promising forms of investment. There are formulated the concrete investment priorities of small businesses, which should take into account regional peculiarities, which primarily include the development of promising forms of funding and support areas small businesses to ensure their security investment.

Keywords: direction, development, small business, investment security.

Постановка проблеми. Мале підприємництво (МП) забезпечує зміцнення ринкових відносин, заснованих на приватній власності, засноване на ризиковій та інноваційній діяльності; охоплює процес відтворення в цілому або якусь частину цього процесу з метою отримання підприємницького доходу.

МП мають потенціал для більш швидкого і кращого пристосовування до вимог ринку і конкретних споживачів завдяки гнучкій управлінській структурі, що дає можливість швидше прийняти рішення.

Для того щоб підприємництво стало реальним стратегічним ресурсом, одним з основних факторів виходу з глибокої економічної кризи України та її регіонів на шлях сталого економічного розвитку, необхідне державне регулювання підприємництва, яке представляє собою систему економічного, соціального, організаційного, правового і політичного забезпечення державою сприятливого середовища для формування та сталого розвитку сучасного підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку малого підприємництва приділено багато уваги, як вітчизняними так і зарубіжними вченими: П. Берне, В.А. Рубе, В.Е. Савченко, М.Д. Білик, В.І. Шпак, В.Н. Парсяк, С.К. Реверчук, О.С. Філімонов та інші [1, 2, 3, 4, 5]. Сучасними дослідниками також приділяється велика увага проблемам інвестиційної безпеки як підприємства, так і держави [6, 7, 8, 9, 10, 11].

Невирішені складові загальної проблеми. Створення умов для стійкого розвитку пропозиції товарів і послуг високої якості, вироблених на інноваційній основі, за допомогою стимулювання, цілеспрямованої орієнтації, підтримки підприємницьких структур у сфері виробництва є одним з необхідних умов розвитку малого підприємництва.

Крім того, малий бізнес зайняв далеко не всі належні йому сфери російської економіки (наприклад, дуже мало промислових та інноваційних малих підприємств). Незважаючи на вжиті державою заходи підтримки малих підприємств, забезпечити якісну динаміку зростання їх числа і збільшення їх внеску в економіку країни на сьогоднішній день не вдалося.

Формулювання цілей статті. Цілями цієї статті є розгляд пріоритетних напрямків розвитку малих підприємств з позицій забезпечення інвестиційної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні функції держави в період становлення підприємництва повинні сприяти формуванню суб'єктів сучасного підприєм-

ництва, здатних реалізувати свої можливості до інноваційної, ризикової діяльності у всіх сферах економіки.

Одним з факторів стійкого розвитку реального сектора економіки є розвиток малого бізнесу в галузях промисловості, сільського господарства, будівництва. Однак за роки ринкових перетворень в українській економіці не відбулося кардинальних структурних змін, малий бізнес в реальному секторі економіки так і не отримав належного розвитку.

Український малий бізнес в даний час орієнтується на діяльність не пов'язану з реальним сектором економіки, а пов'язану з невиробничою сферою – закупівлею, посередницькими операціями, перерозподілом і обслуговуванням руху імпортованих товарів.

Система малих підприємств розвивається в Україні, головним чином у великих містах і промислових центрах. Ці обставини пов'язані з особливостями малого бізнесу. Вони посилюються ще і тим, що в умовах урбанізації, система малих підприємств грає нову, важливу роль в функціонально-просторовому розвитку міст.

Відзначається негативна тенденція зменшення числа малих підприємств в реальному секторі економіки і зростання чисельності малих підприємств торгівлі і громадського харчування.

Найважливішими причинами, що стримують розвиток малого підприємництва, можна назвати:

- нестабільність загальноекономічних і правових умов роботи, часті і не завжди виправдані зміни законодавчої бази, відсутність ефективного механізму і нерозвиненість регіональної законодавчої бази;

- нестійка економічна обстановка, інфляція, високі і часто мінливі кредитні ставки, ненадійність банків і інших фінансових інститутів;

- недосконалий механізм державного регулювання малого бізнесу, відсутність правових гарантій, велика кількість адміністративних бар'єрів, що перешкоджають динамічному розвитку підприємництва;

- неолік кредитно-фінансових ресурсів, труднощі отримання кредитів, інвестицій і т.п.;

- низький рівень ділової і правової культури у більшості підприємців, відсутність ділової етики;

- недостатня, слабка ресурсна база малих підприємств;

- відсутність інформаційно-консультативної, маркетингової інфраструктури;

- складна криміногенна обстановка.

Однією з причин, що стримують розвиток малого підприємництва є нерозвиненість маркетингової інфраструктури, відсутність інформаційно-консультативної системи і виникаючі у зв'язку з цим труднощі в сфері збуту продукції.

Для нормального функціонування виробничо-ринкової інфраструктури і формування цивілізованих ринкових відносин необхідно розвиток системи маркетингу. Маркетинговий підхід до формування і розвитку ринкової структури означає процес створення нової системи економічних відносин по всьому ланцюгу руху продукції від товаровиробника до споживача.

Для функціонування даної системи необхідно формування маркетингових організаційних структур, таких як науково-інформаційні та консультаційні маркетингові центри з метою збору і обробки потоків інформації, для управління виробництвом і реалізацією продукції.

Аналіз сучасного стану розвитку ринкових відносин в виробництві свідчить, що старі форми матеріально-технічного постачання, споживчої кооперації та ін., які сприяють оснащенню матеріально-технічними засобами та реалізації продукції зруйновані, формування нових форм виробничо-ринкової інфраструктури йде вкрай повільно. Модернізація і раціоналізація вимагає значних інвестицій і державної підтримки.

Нерозвиненість ринкової інфраструктури стримує розвиток регіонального ринку і не сприяє підвищенню ефективності виробництва.

Актуальність розвитку фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки сфери малого підприємництва (МП) постійно підкреслюється як державним урядом, так і на рівні регіональної влади. Реальний же механізм підтримки, діючий в цьому напрямку, ще недостатньо ефективний в порівнянні з масштабом проблем, які можуть бути вирішені при підвищенні інвестиційної активності малих форм підприємництва. Як відомо, реалізація програм інвестиційної підтримки МП може мати двояке обґрунтування.

По-перше, обґрунтування інвестиційної підтримки в сфері малого підприємництва в рамках проведення державної інвестиційної політики підкреслює важливість розвитку цієї сфери з точки зору ефективності використання народногосподарських ресурсів.

Відповідно до цієї економічної теорії кошти, що виділяються на розвиток та створення цілісної інфраструктури інвестиційного процесу в сфері МП, повинні розглядатися як інвестиції, які принесуть прибуток і, як наслідок, сприятиме залученню механізму, який приводить в дію ефект мультиплікатора-акселератора вкладення інвестицій в економіку.

По-друге, сприяння розвитку МП є ефективним засобом вирішення соціальних проблем, і перш за все проблеми зайнятості. Тому концепція соціальної спрямованості його фінансової підтримки виходить з того, що соціально корисні функції МП повинні дотуватися державою і суспільством.

Нестабільність економічного розвитку України вимагає для забезпечення її інвестиційної та економічної безпеки в цілому реалізації активних заходів з розвитку МП. У той же час напруженість бюджетів усіх рівнів, а також недолік іноземних інвестицій не дозволяють в достатній мірі фінансувати соціальну політику.

Виходом із такого становища є розробка і реалізація такої концепції інвестиційної підтримки сфери МП, при якій кошти, що виділяються на ці цілі, повинні витрачатися на створення структур і налагодження фінансових механізмів, що характеризуються високим рівнем повернення вкладених інвестиційних ресурсів.

Регіональний аспект розвитку малих підприємств важливий насамперед тим, що формує власні організаційні структури в регіональних рамках. Умови України такі, що при її масштабах і величезній різноманітності регіонів загальні підходи до розвитку МП неминуче приймають характер відірваних від реального життя абстракцій, що неприйнятно в сучасних умовах, що вимагають чітких і конкретних рішень щодо виведення економіки на шлях стабільного динамічного розвитку інноваційного типу. Тому конкретний вибір пріоритетних напрямків інвестування малих підприємств повинен здійснюватися з урахуванням регіональних особливостей.

Для реалізації цієї концепції можна виділити кілька основних напрямків вдосконалення існуючої системи підтримки інвестиційної діяльності в сфері МП.

До організаційних заходів перш за все слід віднести розвиток інформаційного забезпечення механізму інвестиційної підтримки сфери МП.

Головним завданням науково-методичної складової механізму підтримки інвестиційної активності сфери МП є розробка системи пріоритетів фінансування за основними напрямками його розвитку та обґрунтування заходів щодо їх реалізації з метою відображення інтересів всіх рівнів: державного, регіонального і самих малих підприємств.

До економічних заходів слід віднести перш за все розвиток перспективних форм фінансування і підтримки сфери малих підприємств, таких як:

- розвиток системи кредитування з метою розширення кількості реципієнтів, що користуються фінансовою підтримкою, і полегшення доступу малих підприємств до комерційних кредитів;

- розвиток механізму гарантій по інвестиційними кредитами малих підприємств має включати надання державних гарантій з боку, фондів підтримки малого підприємництва комерційним банкам, які беруть участь у фінансуванні сфери МП;

- розвиток системи страхування інвестицій. Підвищений рівень ризику діяльності малих підприємств висуває особливі вимоги до роботи страхових компаній; при цьому одночасно можуть створюватися системи страхування, перестраховки, а також механізми гарантування повернення кредитів. Також необхідна певна підтримка цих процесів з боку державного і регіональних органів;

- механізм фінансово-кредитної підтримки МП має сприяти розвитку нових форм співпраці малих підприємств в області кредитування в формі створення товариств взаємного кредитування (ТВК);

- розвиток лізингу, толінгу, форфейтингу як перспективних форм інвестування малих підприємств;

- створення систем виробничого і технологічного обслуговування малих підприємств. В даний час істотним резервом для формування певних елементів інфраструктури МП може стати використання в цих цілях майна і виробничих площ неспроможних підприємств при їх ліквідації, реорганізації або перепрофілювання, в тому числі шляхом розміщення на їх базі об'єктів інфраструктури підтримки МП і самих малих підприємств в рамках такої форми інвестиційної підтримки МП, як інвестиційний селенг;

- розвиток сучасних форм кооперації великого, малого та середнього бізнесу. Розвиток франчайзингу в МП України сприятиме вирішенню багатьох важливих економічних і соціальних проблем і вже тому заслуговує включення його в систему державної підтримки;

- розвиток МП в інноваційній сфері економіки. Малі підприємства, що займаються інноваційною діяльністю (МПІД), в більшості країн функціонують за безпосередньої підтримки держави, оскільки ризикове (венчурне) підприємництво в першу чергу впливає на прискорення використання досягнень НТП, оперативне сприйняття нововведень економікою і, отже, сприяє формуванню інноваційного типу розвитку суспільства.

Висновок. В ході дослідження були розглянуті пріоритетні напрямки розвитку малих підприємств з позицій забезпечення інвестиційної безпеки. Визначено основні форми фінансування і підтримки малих підприємств: лізинг, толінг, форфейтинг як перспективні форми їх інвестування. Сформулювали конкретні пріоритетні напрямки інвестування малих підприємств, які повинен здійснюватися з урахуванням регіональних особливостей, до яких перш за все слід віднести розвиток перспективних форм фінансування і підтримки сфери малих підприємств для забезпечення їх інвестиційної безпеки.

Перелік посилань:

1. Парсяк В. Н. *Малий бізнес: сутність, стан, засоби підтримки стабільності* / В. Н. Парсяк, М. Б. Журавльова; Укр. держ. мор. техн. ун-т ім. Макарова. – Миколаїв, 2001. – 164 с.
2. *Державна підтримка малих і середніх підприємств та їх ефективність* / За ред. С. К. Реверчука. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 146 с.
3. Білик М. Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці / М. Д. Білик // *Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр.* – Київ : НДІІ, 2008. – Вип. 5. – С. 51-56.
4. Савченко В. Е. *Современное предпринимательство. Экономические и организационные основы. Проблемы формирования и регулирования* / В. Е. Савченко. – М. : Экономика, 1997. – 223 с.
5. Шпак В. І. *Розвиток малого підприємництва в Україні* / В. І. Шпак – Наук. вид. – К.: МАУП, 2004. – 185 с.
6. Жаліло Я. А. *До формування категоріального апарату науки про економічну безпеку* / Жаліло Я. А. // *Стратегічна панорама.* – 2004. – №3. – С. 97-105.
7. Барановський О. І. *Фінансова безпека* / О. І. Барановський. – К. : Фенікс, 1999. – 338 с.
8. Губський Б. В. *Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення* / Б. В. Губський. – К. : ДП «Укрархбудінформ», 2001. – 121 с.
9. *Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство : Моногр. / За ред. В. М. Гейця.* – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
10. Мунтіян В. І. *Економічна безпека України : Моногр.* / Мунтіян В. І. – К., КВІЦ, 1999, – 464 с.
11. Кириленко В. І. *Інвестиційна складова економічної безпеки : Моногр.* / В. І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.

Стаття надійшла: 10.09.2016 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Іванілов О.С.

УДК 338.1+330.1

JEL Classifications: D24; M21

ВІДТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Літвінов О.С., к.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет

Анотація. В статті проаналізовано сутність поняття відтворення в економіці. Проблеми мікроекономічного відтворення прийнято розділяти на проблеми відтворення ресурсів (факторів виробництва) та відтворення економічних відносин. Визначено сутність економічного відтворення. Виявлено, що науковцями велику увагу приділено теоретичному аналізу всіх видів ресурсів за виключенням нематеріальних ресурсів і особливо інтелектуального капіталу підприємства. Розглянуто сутність та види нематеріальних ресурсів підприємства серед яких окремо розглянуто інтелектуальний капітал. Запропоновано визначення поняття відтворення інтелектуального капіталу підприємства, як безперервного процесу відновлення споживчих якостей інтелектуального капіталу підприємства. Втрата споживчих якостей інтелектуального капіталу підприємства відбувається в наслідок його морального зношування в результаті появи на ринку нової більш корисної інформації та загалом нових об'єктів нематеріальних ресурсів. Доведено, що без повного відтворення інтелектуального капіталу підприємства завдяки безперервному процесу його оновлення, неможливе відтворення й самої діяльності підприємства в сучасних умовах гос-